

MİLLÎ İRADE
KIZ ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ
FEN VE SOSYAL BİLİMLER PROJE OKULU

11. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERS NOTLARI

2. ÜNİTE

- 1923 - 1940 yılları Cumhuriyet Dönemi'nde olay ve durum hikâyeciliği
 - 1940 - 1960 yılları Cumhuriyet Dönemi'nde hikâye
 - Bireyin iç dünyasını ele alan hikâyeler
 - Toplumcu-gerçekçi hikâyeler
 - Millî-dinî duyarlılığı yansıtan hikâyeler
 - Cümlenin öğeleri

HİKÂYE (ÖYKÜ)

Hikâye, yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayları veya durumları ilgi çekici bir biçimde anlatan kısa yazılardır. Hikâye, insan yaşamının bir bölümünü yer ve zaman kavramına bağlayarak ele alan düzyazı türüdür. Bir hikâyede olay ya da durum söz konusu olmalı; kişilere bağlanmalı, olay ya da durumun ortaya konduğu yer ve zaman belirtilmeli; bunlar sürükleyici ve etkileyici bir anlatımla ortaya konmalıdır.

Not: Öyküde, olayın geçtiği yer sınırlı, anlatım özlü ve yoğundur. Karakterler belli bir olay içinde gösterilir. Bu karakterlerin de çoğu zaman sadece belli özellikleri yansıtılır.

HİKÂYENİN UNSURLARI

Olay:

Olay, anlatmaya bağlı edebî metinlerin en önemli ögesidir. Edebî metinlerde anlatılan olaylarla gerçek hayatta bire bir karşılaşmak mümkün değildir. Çünkü anlatılanlar kurgulanmış olaylardan ibarettir.

Edebî metinlerdeki gerçekliğin doğal gerçeklikten farkı, "**kurmaca bir gerçeklik**" olmasıdır.

Kişiler:

- Öyküdeki olayları ya da durumları kişi veya kişiler yaşar.
- Öyküde kişi sayısı azdır.
- Öyküdeki kişilerin fiziksel ve ruhsal durumları uzun uzun anlatılmaz; sadece olayla ilgili belirgin yönleri verilir.
- Öykü kişileri yalnızca insanlar arasından seçilmez.
- Canlı, cansız bütün varlıklar öykünün kişisi olabilir.

Zaman:

- Olayların başlaması, gelişmesi, son bulması belli bir zamanda olur.
- Bazı öykülerde zaman verilmez, sezdirilir.
- Öykücü zamanı bir düzen içinde vermeyebilir.
- Olayın veya durumun son bulmasından başlayarak olayın başlama noktasına doğru gelinebilir.

Mekan (Yer):

- Öykülerde olay veya durum belli bir yerde geçer.
- Çevre, uzun betimlemelerle verilmez; öyküyü ilgilendiren yönüyle verilir.
- Olay veya duruma bağlı olarak öyküdeki yer değişse de çevre betimlemesi kısa tutulur.

Çatışma:

Hikâyede olay **iki zıt gücün mücadelesi** şeklinde ortaya çıkar. Bu mücadele kişiler arasında olabileceği gibi, aynı kişide de toplanabilir. Bu durumda çatışma daha çok kişinin kendi içinde olur. Yani psikolojik bir özellik gösterir. Hikayelerde çoğunlukla bir çatışma söz konusudur. Hemen her hikâye bir çatışma yani bir problem üzerine kuruludur. **Çatışma**, hikayedeki kişi ya da kişilerin çevresiyle olabildiği gibi kendi iç dünyasında da olabilir. Hikâye kişilerinin çevresiyle olan çatışmasına **dış çatışma**, kendi iç dünyası, vicdanıyla olan çatışmasına ise **iç çatışma** adı verilir.

Dil ve Anlatım:

- Öyküde akıcılığı sağlayan dildir.
- Bu da yazarın dili kullanma yeteneğine bağlıdır.
- Dilin kullanımı yazardan yazara değişir; çünkü her yazarın üslubu farklıdır.
- Öykü, ya birinci tekil kişinin ağzından ya da üçüncü tekil kişinin ağzından anlatılır.
- Öyküde bütünlüğü sağlayan öğelerden biri de dil ve anlatımdır.

Not: Bir öykü yazarının dil ve anlatım özellikleri belirlenirken cümle yapıları, kelime kadrosu, akıcılık, nesnellik, öznellik, duygusallık, coşkunculuk gibi hususları dikkate almak gerekir.

Anlatıcı: Anlatıcı, edebî metinlerde anlatıcı, kurmacanın sınırları içinde varlığından söz edilen kişidir. Anlatıcı, yazar ile kurmaca metin arasındaki kişidir. Üç çeşit anlatıcının bakış açısı vardır:

a) Kahraman Anlatıcı Bakış Açısı: Bu bakış açısında anlatıcı, eserin kişilerinden biridir.

b) Gözlemci Anlatıcı Bakış Açısı: Gözlemci anlatıcı olayların akışını etkilemez, yalnızca bir aktarıcıdır. macı okuyucunun anlatılanları daha iyi anlamasını sağlamaktır.

c) İlahi Anlatıcı Bakış Açısı: Anlatıcının her şeyi bilip her şeye hâkim olduğu bakış açısıdır. Anlatıcı, kahramanların zihinlerine ve iç dünyalarına girer.

HİKÂYELERDE KULLANILAN ANLATIM TEKNİKLERİ

Gösterme(sahneleme) tekniği: Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Anlatıcı, okuyucuile eser arasına girmez. Okuyucunun dikkati eser üzerinde yoğunlaşır. Bu teknikte kişilerin konuşmaları ve hareketleri yansıtılarak okuyucunun kendisini eserin kurmaca dünyasında hissetmesi sağlanır. Gösterme tekniği; **diyalog, iç konuşma veya bilinç akışı** şeklinde olabilir.

Örnek:

Gösterme tekniği aşağıdaki metinde kişilerin karşılıklı konuşması (**diyalog**) şeklindedir.

- Ne yapıyorsunuz, yahu? dedim.
- Sana ne? dediler. Fıkara, üstleri yırtık pırtık yavrulardı.
- Canım, neden söküyorsunuz? dedim.
- Mühendis Ahmet Bey söktürüyor.
- Ne yapacak bunları?
- Yukarıda deri tüccarı Hollandalı var ya, hani onun bahçesini düzeltiyorlar da...
- İngiliz çimi alsın, eksin, mademki herif zengin..
- İngiliz çimiyle bu bir mi?
- Bu daha mı iyi?
- İyi de lâf mı? (Sait Faik Abasıyanık-Son Kuşlar)

Bilinç akışı: Kişilerin duygu ve düşüncelerini, her hangi mantıki bir bağ ve gramer kuralı endişesi taşımaksızın, düzensiz bir şekilde ve çağrışım ilkesi paralelinde doğrudan doğruya okuyucuya aktarmaktan ibarettir. Aynı zamanda insanların tanıtılmasında da kullanılan bu teknikte yazar, okuyucuyu kahramanın iç dünyası ile başbaşa bırakmayı hedefler.

Örnek: “Yollar kalabalıktı. Baktığı yeri gözlerinden en uzun sakladıkları için en çok Bebek tramvayına kızılıyordu. Devetüyü paltolu bir kadın görünce yüreği çarptı; ama o değildi. Şapkalıydı. Kalktı. Kapıya yürürken duvardaki takvimi gördü. 7 Mart Cumartesi yazılıydı. 27'nin yarısı kara yarısı kırmızıydı.

Rahatladı. İşte boşuna beklemişti. İnsanların düzeninde bütün ayrıntılar önemliydi. Günlerin adı bile... Bugünün cumartesi olduğunu bilseydi saat birde onu görürdü.” (Yusuf Atılgan-Aylak Adam)

İç monolog (Konuşma): Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan anlatım tekniğidir. İç konuşma tekniğinde, kahramanın duygu ve düşünceleri sesli düşünme şeklinde yansıtılır. Bu anlatım tekniğinde kahraman, karşısında biri varmış gibi kendi kendine konuşur.

Örnek: Bu kedi, tahta masanın üstüne çıkmış, köpeğime durmadan homurdanacak mı? Sandalyenin üstündeki vişneçürüğü rengindeki delik çoraplar... Asmanın yaprakları daha yemyeşil. Bizim bahçedeki kurudu bile. Deniz, Bozburun'a doğru başını almış gidiyor. Uzaklarda görünen, İstanbul'un neresi kim bilir? Sesler neden gelmiyor?

Diyalog: Öykü kişilerinin karşılıklı konuşmalarına dayanır ve sıkça kullanılan bir anlatım tarzıdır. Romancıların birçoğu bu teknikten yararlanmıştı çünkü diyalog tekniği roman ve öykünün vazgeçilmez yapı taşlarından birisidir. Diyaloğu vazgeçilmez kılan bu tekniğin işlevselliğidir. Bu bağlamda diyalog; olayın gelişmesinde, kahramanların ruhsal ve sosyal durumlarının açıklanmasında, konuşmalarda yatan kültür öğelerinin saptanmasında (ağız, şive, üslup), eserin daha dinamik bir hale gelmesinde ve hafiflemesinde oldukça etkilidir. Diyalog tekniği iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dış diyalog bildiğimiz iki veya daha fazla kişinin karşılıklı konuşmasıdır.

Örnek:

Sadrazam bu adamı tanımıyordu. Sordu: - Burada mı oturuyor?

- Evet.

- Ne iş yapıyor?

- Biraz zengindir. Vaktini okumakla geçirir. Tanımazsınız efendim. Hiç büyüklerle ahbaplık etmez. Büyük mevkiler istemez.

- Niye?

- Bilmem ama, belki "düşüşü var" diye.

- Tuhaf...

(*Ömer Seyfettin-Pembe İncili Kaftan*)

ANLATMA (TAHKİYE ETME) TEKNIĞİ: Anlatma tekniğinde okuyucu ile eser arasına anlatıcı girer. Okuyucu hemen her şeyi anlatıcı kanalıyla görür ve öğrenir. Okuyucunun dikkati anlatıcı üzerinde yoğunlaşır. Anlatma (tahkiye) tekniği; **olay anlatımı, kişi tanıtımı, özetleme, iç çözümleme...** şeklinde olabilir.

Örnek-1: Mahalle kahvesinin önündeki setin üstü sanki ufak bir bahçecikti. Ortada küçük bir havuz, içinde gazoz şişeleri, etrafında biraz çimen, kınar çiçekleri. Kapının sağ tarafında bazısı giyimli, birtakım da gecelik entarileri, şam hırkaları iler dört beş kişi İstanbul'un son zelzesinden konuşuyorlardı. (Memduh Şevket Esendal-Pazarlık Hikayesi)

Örnek-2: Haftada iki gece dostlara danslı çay veriliyor, en aşağı iki üç gece de başkalarının davetine gidiliyordu. Aşağı sofa ile taşlık arasındaki camekân kaldırılmış, delik deşik duvarlar sarı yaldızlı bir kâğıt ile kaplanmıştı. Davet akşamları taşlıktaki su küpü, sofadaki yemek masası ve daha başka hırdavat eşya mutfığa taşınıyor, yukarıdan kilimler, iskemleler, süslü yastıklar indirilerek bir kabul salonu dekoru kuruluyordu. (Reşat Nuri Güntekin-Yaprak Dökümü)

Tasvir (Betimleme): Betimleme en yalın biçimiyle sözcüklerle resim çizme işidir. Varlıkların niteliklerini, bu varlıkların duyularımız üzerinde uyandırdıkları izlenimleri belirtmektir. Betimleme nesnelere, varlıkların, belirgin özelliklerini tanıtip göz önünde canlandırmaktır. Bu anlatımda okuyucunun çeşitli duyularına seslenilerek anlatılan varlıkla ilgili izlenim kazanılması amaçlanır. Bu amacın gerçekleşmesi için titiz bir gözlem gerekir. Gözlem sırasında ayırt edici özelliklerin anlatılmasına özen gösterilir. Yazarın, gördüklerini okuyucunun gözünde canlanacak biçimde anlatmasıyla oluşan bir anlatım biçimidir. Betimlemede asıl olan görselliklerdir. Bu nedenle gözle algılanan renk ve biçim ayrıntılarına büyük yer verilir.

Örnek: Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelerinden süzülen mavi, mor, sincap rengi bahar aydınlığı, çinilerinin yeşil derinliklerinde birikiyor, koyulaşıyordu. Yüksek ipek şiltelere diz çökmüş yorgun vezirler, önlerindeki halının renkli nakışlarına bakıyorlar, uzun beyaz sakalını zayıf eliyle tutan yaşlı sadrazamın sönük gözleri, çok uzak, çok karanlık şeyler düşünüyor gibi, var olmayan noktalara dalıyordu. (**Ömer Seyfettin-Pembe İncili Kaftan**)

Portre: Kişilerin dış görünüşlerini (fiziksel) ve karakterlerini (ruhsal durum) tanıtan betimlemedir. Kişi betimlemelerine portre denir. Portre; fiziksel portre ve ruhsal portre olarak ikiye ayrılır.

1. Fiziksel portre: Kişilerin dış görünüşlerinin anlatıldığı betimlemedir. Betimlemede kişiyi, diğer kişilerden ayıran fiziksel özellikler belirtilir. Portresi çizilen kişi hakkında özel görüş ve izlenimler de verilebilir.

Örnek: “Fizik olarak Grandet, kısaca boylu, tıknaz, dört köşe biriydi, bacakları kalın, dizleri ağaç gövdeleri gibi güçlü, omuzlarıysa genişti. Yuvarlak, güneş yanığı, çiçek bozuğu bir yüzü vardı. Çenesi düz, dudakları kıvrıntısız, dişleri de beyazdı. Gözlerinin durgun, ölü gibi bakışı kabaca kertenkele bakışı denilen türdendi. Derin çizgili alını, yüzden insan doğasını keşfeden bir uzman için hiç de anlamsız sayılmayacak biçimde çikıntılıydı.” (**Balzac-Eugenie Grandet**)

2. Ruhsal portre: Kişilerin karakter özelliklerinin anlatıldığı betimlemedir.

Örnek: Şakaklarından, ensesinden sarkan düz, parlak, koyu siyah saçlar altında sarı, süzgün, küçük yüzüne: genişlememiş kemikleri üstünde donuk esmer rengiyle zayıf izdüşümleri görülen kaslarına; yırtık gömleğiyle paçaları parçalanmış pantolonunun içinde ince bir değnek gibi duran narin vücuduna bakılsa belki daha küçük zannedilirdi. Fakat ince yay gibi kaşlarının altında daima uyanık bir zekâ parlaklığıyla gülümser, bütün sokak çocuklarında vaktinden önce ortaya çıkan hayat tecrübesi ile görmekte, anlamakta düşünce gücünü gösterir gözleri, belki on iki yaşından daha büyük olabileceğini zannettirirdi. (**Kar Yağarken-Halit Ziya Uşaklıgil**)

Özetleme Tekniği: Daha çok eski klasik eserlerde görülen bu teknikte, varlığı kuvvetle hissedilen anlatıcının olayları, kişileri veya hakkında bilgi vermek istediği herhangi bir şeyi özetleyerek anlatması esastır. Çağdaş romancılar bu işi "bilinç akımı", "veya" "iç monolog" tekniklerinden yararlanarak yaparlar.

Örnek: "Ali Rıza Bey, Babıalı yetişmelerinden bir mülkiye memuruydu. Otuz yaşına kadar Dahiliye kalemlerinden birinde çalışmıştı." (Reşat Nuri Güntekin-Yaprak Dökümü)

İç çözümleme: İç çözümleme (interior analysis), anlatı türleri içerisinde kahramanların iç dünyası, duygu, düşünce ve hayallerinin ifade edildiği bir anlatım tekniğidir. Bu çözümleme tekniği bilinç akışı tekniğiyle karıştırılabilmektedir. Bu teknik roman sanatında çokça kullanılır.

Örnek: “Eve gitse, biliyordu, gece yarısına dek başka bir şey yapamadan, yukarıdakilerin patirtisine sövecekti... Bol gürültülü, bol dumanlı meyhanelerden birine girdi. Tezgâhın önünde bir boş yer bulup oturdu. Yaklaşan garsona, - Şarap, dedi. Garson, sanki salt onun için buradaymış gibi eğildi. Sanki ötekiler duyacak diye korkuyordu.” (**Yusuf Atılgan-Aylak Adam s.40**)

Geriye Dönüş: Bir eserde olayların zaman sırasını bozarak geçmiş bir zamana ya da olaya dönme yoludur.

Örnek: “Emir Bey’e baktı, yüzü gergin ama solukları düzgün. İki yıl önceki yangının son yuttuğu evi hatırladı. Aram Usta’nın oturduğu evi. Az yukarda, üç yol ağzındaydı. Şimdi, arta kalan yığıntıda kuzukulağı, hindiba yetişiyor. Evin tahta perdeyle sokaktan ayrılmış bahçesinden mimoza ve nisan gülü dalları sarkardı dışarı. Küçükken, o köşede oyun oynamaktan korkmuştu hep. Kendinden sonra gelenler de korktular. Daha aşağı inip, Mumhane Sokağının sert bir dönemeçten sonra caddeye doğru uzanan sağ yanında oynadılar. Yumuşak kayalardan oyulmuş eski Mumhanenin önünde. (Ayla Kutlu)

NOT: Bunlardan başka ayrıca pastiş, parodi, ironi, fotoğraf (kamera), mektup, günlük, otobiyografi vb. anlatım teknikleri de vardır.

ACIK VE ÖRTÜK İLETİ

Örtük İleti: İzleyicinin, dinleyicinin veya okurun dikkatinden kaçan, dolaylı yoldan gönderilen iletilerdir. Açık iletinin altında gizlidir.

Yazınsal (edebi-sanatsal) metinlerde ileti, önerme biçiminde daha doğrusu kesin bir yargıya dönüştürülerek verilmez. Metnin dokusuna sindirilir. Bu bağlamda yazınsal metnin iletisi örtük ilettir.

Estetik bütünlüğü gereği yazınsal (edebi) metinler tek anlamlı olamaz. Bu nedenle iletisi, söylemek istediği şey de örtüktür, okur kendi çıkarsamalarını, satır aralarından (ya da dizelerden), söylenmeden geçilen, ancak kastedilen şeyleri bulmakla yükümlüdür.

Örtülü anlatımda amaç sözü daha güzel söylemektir. Örtük ileti sanat metinlerinde sıkça görülür. Özellikle şiirlerde çağrışıma açık, okuyanın farklı anlam ve yorumlamalarda bulunduğu örtük iletiler vardır.

ÖRNEK:

Zamanla nasıl değişiyor insan!

Hangi resmime baksam ben değilim.

Nerde o günler, o şevk, o heyecan?

Cahit Sıtkı Tarancı (35 Yaş)

Örtük İleti: İnsanın ihtiyarlama ve hayattan yavaş yavaş uzaklaşması.

Açık İleti Nedir?

Açık İleti: İletide doğrudan anlaşılabilir ve berrak olan anlamdır. Başka bir ifadeyle tek bir yargıyı açıkça ifade eden ilettir. Açık anlatımda birden çok yorum çıkmaz, herkes aynı şeyi anlar.

Açık iletiler daha çok öğretici metin türlerinde görülür. Öğretici metinlerin yazılış amacı bilgi ve haber vermek, ikna etmek, kanıları değiştirmek, uyarmak, düşündürmek, yönlendirmek, tanıtmak olduğun bu tür metinlerde açık ve sade bir anlatım kullanılır. Kelimelerin yan ve mecaz anlamlarına yer verilmez.

Bu metinlerle sağlanan iletişimin amacı bilinmeyeniyi açıklamak; herhangi bir yer ve olay hakkında bilgi vermek; bir düşünceyi, duyguyu kanaati bildirmektir.

ÖRNEK:

İnsanların çoğu kaybetmekten korktuğu için, sevmekten korkuyor. Sevilmekten korkuyor, kendisini sevmeye lâyık görmediği için. Düşünmekten korkuyor sorumluluk getireceği için. Konuşmaktan korkuyor, eleştirilmekten korktuğu için. Duygularını ifade etmekten korkuyor, reddedilmekten korktuğu için. Yaşlanmaktan korkuyor, gençliğin kıymetini bilmediği için. Unutulmaktan korkuyor, dünyaya iyi bir şey vermediği için. Ve ölmekten korkuyor aslında yaşamayı bilmediği için.

SHAKESPEARE

Yukarıdaki metinde insanların korkma nedenleri açıklanmıştır. Dolayısıyla bu metnin yazılış amacı bir konuyu açıklamaktır. Metinde kelimeler ilk anlamlarıyla kullanıldığı için her okuyucu bu metinden aynı anlamı çıkarmaktadır.

HİKÂYE TÜRLERİ

Durum (Kesit) Hikayesi:

- Bir olayı değil günlük yaşamın herhangi bir kesitini ele alıp anlatan öykülerdir Serim, düğüm, çözüm planına uyulmaz
- Belli bir sonucu da yoktur.
- Merak ve heyecandan çok duygu ve hayallere yer verilir; fikre önem verilmez, kişiler kendi doğal ortamlarında hissettirilir.
- Olayların ve durumların akışı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.
- Bu tarzın dünya edebiyatında ilk temsilcisi Rus yazar Anton Çehov olduğu için “Çehov Tarzı Hikaye” de denir.
- Bizdeki en güçlü temsilcileri: **Sait Faik Abasıyanık, Memduh Şevket Esenal ve Tarık Buğra**’dır.

Olay öyküsü “Maupassant tarzı öykü”

- Bu tarz öykülere “**klasik vak’a öyküsü**” de denir.
- Bu tür öykülerde olaylar zinciri, kişi, zaman, yer ögesine bağlıdır.
- Olaylar serim, düğüm, çözüm sırasına uygun olarak anlatılır.
- Olay, zamana göre mantıklı bir sıralama ile verilir, düğüm bölümünde oluşan merak, çözüm bölümünde giderilir.
- Bu teknik, Fransız sanatçı **Guy de Maupassant** (Giy di Mupason) tarafından geliştirildiği için bu tür öykülere “**Maupassant tarzı öykü**” de denir.
- Türk edebiyatında bu tarz öykücülüğün en büyük temsilcisi **Ömer Seyfettin**’dir. Ayrıca **Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Yakup Kadri Karaosmanoğlu Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Necati Cumalı, Talip Apaydın** da olay türü öykücülüğünün temsilcileri arasındadır.

HİKÂYE TÜRÜNÜN GELİŞİMİ

- Dünya edebiyatında hikâye türünün ilk örneği, İtalyan yazar **Boccaccio’nun** (Bokasyo) **Decameron Hikâyeleri** (Dekameron) kabul edilir.
- 18. yüzyılda Voltaire (Volter), hikâye türünde eserler vermiştir.
- 19. yüzyılda romantizm ve realizm akımlarının etkisiyle de Batı’da hikâye türü karakteristik özelliklerine ulaşmıştır. **Alphonse Daudet** (Alfons Dode), Guy de Maupassant (Giy di Mupason) gibi sanatçılar bu türde eser veren sanatçılardır.
- **Guy de Maupassant** klasik hikâye türünün temsilcisidir. Rus yazar **Anton Pavloviç Çehov** (Anton Pavloviç Çehov) ise **durum hikâyesinin** temsilcisidir.
- Edebiyatımızda **destan, masal, halk hikâyesi, meddah hikâyeleri, mesneviler** hikâyeciliğimizin ilk örnekleri olarak verilebilir. **Batılı tarzda ilk hikâye örnekleri** edebiyatımızda **Tanzimat Dönemi**’nden itibaren vermeye başlanmıştır. Tanzimat’tan sonra Edebiyatıcedide Dönemi’nde de tekniğin güçlü olduğu hikâyeler yazılmıştır. Millî Edebiyat Dönemi’nde ise sanatçılar millî kaynaklara yönelmişler; millî tarihi, Anadolu’nun sosyal hayatından konuları hikâyelerde ele almışlardır.

KISACA TÜRK EDEBİYATINDA HİKAYE

- Hikâye, Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'nde Batı'dan girmiş ve bu türün ilk örnekleri bu dönemde yazılmaya başlanmıştır.
- Edebiyatımızdaki ilk yerli hikâye örnekleri **Ahmet Mithat Efendi**'nin yazdığı **Letâif-i Rivâyât** ve **Kıssadan Hisse**'dir. (1870)
- Batılı anlamda ilk hikâye **Sami Paşazade Sezai**'nin **Küçük Şeyler** adlı eseridir.
- Türk edebiyatında **Ömer Seyfettin** Maupassant (Mupason) tarzı hikâyenin, **Sait Faik Abasıyanık** da Çehov tarzı hikâyenin öncüsü kabul edilir

1923 - 1940 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

- Millî Edebiyat sanatçılarının da eser vermeye devam ettiği Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında daha çok, **gözlemci gerçekçiliğe** dayalı hikâyeler yazılmıştır. Bu dönemde bazı sanatçılar hikâyelerinde toplumsal konuları, **Cumhuriyet devrimlerini, yeni kurum ve değerleri ele alırken bazıları da bireyin iç dünyasını esas alan hikâyeler** yazmıştır.
- Hikâye bu dönemde bağımsız bir tür olarak görülmüş, olay hikâyesi tarzında hikâyelerin yanında Memduh Şevket Esendal'la başlayan ve Sait Faik Abasıyanık'la devam eden **durum hikâyeleri** yazılmaya başlanmıştır.
- Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin gibi Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarının roman yazarları, hikâye türünde de eserler yazmışlardır. Ancak dönemin ilk yıllarında hikâye türüne daha çok ağırlık veren yazar, **Reşat Nuri Güntekin**'dir.
- Reşat Nuri'yi izleyerek ilk hikâye kitaplarını 1923 - 1940 yıllarında yayımlayan yazarlar **Kenan Hulusi Koray, Sadri Ertem, Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık'tır.**
- Bu dönemde sanatın toplum üzerinde bir işlevinin olması gerektiği düşüncesi egemen olmaya başlamıştır. Bu anlayışla da hikâyeler yazılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde hikaye yazarları ve eserleri:

- Reşat Nuri Güntekin'in Leyla ile Mecnun, Tanrı Misafiri, Olağan İşler, Sönmüş Yıldızlar
- Fahri Celalettin Göktulga'nın Telak-ı Selase
- Ercüment Ekrem Talu'nun Teravihten Sahura
- Nahid Sırrı Örik'in Eski Resimler
- Sadri Ertem'in Bacayı İndir Bacayı Kaldır
- Memduh Şevket Esendal'ın Otlakçı, Pazarlık, Mendil Altında, Sahan Külbastı, Veysel Çavuş, Bir Kucak Çiçek, İhtiyar Çilingir, Hava Parası, Bizim Nesibe, Kelepir, Gödeli Mehmet
- Sabahattin Ali'nin Ses, Kağrı, Yeni Dünya, Sırça Köşk
- Sait Faik Abasıyanık'ın Karanfiller ve Domates Suyu, Son Kuşlar, Sokaktan Geçen Kadın, Sivri Ada Geceleri, Sinağrit Baba, Semaver, Meserret Oteli, Lüzumsuz Adam, İpek Mendil, Hallaç, Güğüm, Dülger Balığının Ölümü, Çatışma, Birtakım İnsanlar, Bir İlkbahar Hikayesi, Sait Faik Abasıyanık Hikayeleri, Haritada Bir Nokta, Mahkeme Kapısı, Modern Bir Karı Koca, Mahalle Kahvesi, Mesut Kimdir, Plajdaki Ayna, Hişt Hişt, Kıskançlık

1940 - 1960 YILLARI CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE HİKÂYE

- **1940 - 1960 yılları** Cumhuriyet Dönemi'nde ele alınan konuların çeşitliliği artmış, daha çok gözleme dayanan gerçekçi hikâyeler yazılmıştır.
- **Anadolu'ya, halkın yaşamına** ağırlık verilmeye başlanmıştır.
- Bu dönemin hikâyelerinde “**millî-dinî duyarlılık**”, “**toplumcu-gerçekçi anlayış**” ve “**bireyin iç dünyasını esas alan anlayış**” gibi bazı eğilimler görülmektedir.
- 1940'lı yıllarda Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun durumu, İkinci Dünya Savaşı sonrası toplumsal sorunlar hikâyelerde işlenmiştir.
- Bu dönemde **Aka Gündüz, Bahaeddin Özkişi** gibi sanatçılar millî-dinî duyarlılığı yansıtan hikâyeler yazmışlardır. Millî-dinî duyarlılığı yansıtan eğilimdeki yazarlar hikâyelerde **Millî Mücadele, Doğu-Batı çatışması, ahlaki bozukluklar** gibi konuları ele almışlardır.
- 1950'li ve 1960'lı yıllarda daha çok yazar ve eser ortaya çıkmıştır. Memur, işçi, köylü, kasabalı ve şehirlerin kenar mahallelerindeki insanların sorunları toplumcu-gerçekçi yönelimle hikâyelerde işlenmiştir. **Sadri Ertem, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Fakir Baykurt, Samim Kocagöz, Talip Apaydın** gibi yazarlar bu yönelime bağlı eserler vermişlerdir.
- Sonraki zaman dilimlerinde insanın yaşam kavgası, kadının toplumdaki yeri ve çocuklar önem kazanmaya başlamış; **Peyami Safa, Memduh Şevket Esendal, Tarık Buğra, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Kudret Aksal** gibi yazarlar bireyin iç dünyasını esas alan anlayışla insan gerçekliğini **psikolojik** yönüyle yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

TOPLUMCU-GERÇEKÇİ HİKAYELER (1940-1960) ÖZELLİKLERİ:

- 1920'li yıllardan beri önemli eserlerle edebi hayatın içerisinde adından çokça söz ettiren toplumcu gerçekçiler, özellikle roman ve hikâye alanında başarılı ürünle ortaya koymuşlardır.
- **1940-1960 arası dönemde** de toplumcu gerçekçi tarzda hikâyeler kaleme alınır.
- Toplumcu gerçekçiler, **toplumdaki düzensizlik ve çatışmalar ile köy gibi küçük yerleşim yerlerinin sorunları üzerinde yoğunlaşırlar; eserlerini ağa-köylü, öğretmen-imam, halk-yönetici, zengin-fakir, güçlü-güçsüz, aydın-cahil** gibi belirgin farklılıklar üzerine kurarlar.
- Toplumcu gerçekçi eserlerde anlatım tekniklerinden daha çok anlatılan şeyler önemli görülmüştür.
- Toplumcu gerçekçi yazarlar genellikle kendi **ideolojik söylemlerini** eserlerine yansıtmışlardır. Bu dönemde yazılan öykü ve romanların birçoğu belirli görüşleri anlatmak, belirli bir siyasi anlayışı savunmak için bir araç olarak kullanılmıştır.
- Toplumcu gerçekçi anlayışın ortaya çıkmasında özellikle **Köy Enstitüsü'**nden mezun olan yazarların büyük etkisi vardır. Köyün içinde yaşayan köy kökenli, enstitü mezunu yazarlar, köy insanını yakından tanıdıkları için eserlerinde onların sorunlarını başarıyla anlatmışlardır.
- Toplumcu gerçekçi eserlerde **realizm ve natüralizm** etkileri vardır.
- Toplumcu gerçekçi yazarlar roman ve hikâyelerinde **sade bir dil** kullanmış, halk kültüründen yer alan birçok unsura yer vermişler, kahramanlarını **bölgesel ağızlarına** göre konuşturmuşlardır.

TEMSİLCİLERİ:

Yaşar Kemal, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Sabahattin Ali, Necati Cumalı, Rıfat Ilgaz, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Samim Kocagöz, Abbas Sayar, Sadri Ertem, Dursun Akçam, Kemal Bilbaşar, Aziz Nesin, Attila İlhan

MİLLÎ VE DİNİ DUYARLILIKLARI YANSITAN HİKÂYE

Milli Edebiyat Akım'ının devamı gibi algılanabilecek bu eserlerde **Anadolu, savaş yılları, geleneksel değerler, milli motifler, ahlaki hassasiyetler milli kültür ve tarihi bilinci** ön plandadır.

- Geçmişimizdeki kültürel zenginlikler, kahramanlıklar, dini hassasiyetler, İstanbul'un geleneksel sosyal dokusundan kesitler işlenmiştir.
- Milli kaynaklardan, **Türk mitolojisinden, destanlardan** etkilenecek idealize edilmiş karakterlere yer verilmiştir.
- **Maupassant tarzı** (olay hikayesi) yazılmıştır, merak unsuru ön plandadır.
- Olay hikayesinin planına (serim-düğüm-çözüm) uyulmuştur.
- Eserlerde **sade, yalın, sıcak ve şiirsel bir üslup** kullanılmıştır.
- Din duygusunun ön plana çıkarıldığı eserlerde **dini yaşama ait unsurlar, iç huzur, İslamiyet'in birey üzerindeki olumlu etkileri** anlatılmıştır.
- Hikayelerde **gerçekçi betimlemelere** yer verilmiştir.
- Hikayelerde yazarlar bir ana fikri savunmuş, bu ana fikri kahramanlar üzerinden vermeye çalışmışlardır.
- **Hüseyin Nihal Atsız, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Sevinç Çokum** millî ve dinî duyarlılıkları yansıtan hikâyeler yazmışlardır.

TEMSİLCİLERİ:

- **Mustafa Necati Sepetçioğlu** Malazgirt zaferinden (1071) başlanarak Osmanlı'nın fetret devri ve İstanbul'un fethine kadar Türk tarihi konu alırken, diğer romanlarında günümüz Türkiye'sinde yaşanan toplumsal değişim ve sonuçları işlemiştir.
- **Sevinç Çokum**'un "Bir Eski Sokak Sesi" adlı eseri ilk hikâyelerini oluşturur. Şiirli anlatımın esas olduğu eserde şehrin dar ve eski sokaklarının insanlarını oldukça zengin iç dünyalarıyla anlatır. "Rozalya Ana", Sevinç Çokum'un İstanbul öykülerinden farklı olarak Kırım'dan, Anadolu kent ve köylerinden görüntüler taşıdığı son öykü kitabıdır.
- **Hüseyin Nihal Atsız; Türkçülük** hareketinin önde gelen temsilcilerindendir. Tarihi romanlar yazmıştır. Coşkun bir anlatımı, zengin bir hayal gücü vardır. Eserlerinde geçmişimizdeki kültürel zenginlikleri, kahramanlıkları başarılı bir şekilde anlatmıştır. Düşüncelerini çıkarmış olduğu Atsız Mecmua, Orhun, Ötügen dergilerinde yayımlamıştır.

BİREYİN İÇ DÜNYASINI ESAS ALAN HİKAYELER (1940-1960) ÖZELLİKLERİ

- Edebiyatımızda 1930'lardan sonra bu tip hikayeler gelişmeye başlamıştır.
- Kişinin iç dünyasındaki gelgitleri ele alır.
- Yazarlar, olaylardan ve insanlardan hareketle bireyin psikolojisini aktarmaya çalışmışlardır.

- Bireyin iç dünyasını esas alan hikayelerde **bunalım, yabancılaşma, bireyin toplumla hesaplaşması, yalnızlık, sıkıntı, bilinçaltı, bireysel sorgulamalar, evrenin düzeni** gibi konular ele alınır. edebiyatfatih.net
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde anlatılan mekanlar, bahsedilen olaylar, dile getirilen zamana dilimi bireyin üzerindeki etkisiyle beraber okuyucuya sunulmuştur.
- Bireyin iç dünyasını esas alan eserlerde yerine göre daha **sanatsal ve kapalı bir dil** kullanılmış, çağrışımlara yer verilmiştir.
- **Psikoloji ve psikiyatriden** faydalanmışlardır.
- **Bilinç akışı ve iç konuşma** gibi teknikler kullanmışlardır.

TEMSİLCİLERİ:

- Haldun Taner, Yaşasın Demokrasii
- Tarık Buğra, Oğlum, İki Uyku Arasında, Yarın Diye Bir Şey Yoktur
- Sabahattin Kudret Aksal, Gazoz Ağacı
- Peyami Safa
- Ahmet Hamdi Tanpınar, Yaz Yağmuru, Abdullah Efendi' nin Rüyalari
- Samiha Ayverdi, Mustafa Kutlu, Halikarnas Balıkcısı, Merhaba Akdeniz, Yaşasın Deniz, Ege'nin Dibi, Gülen Ada
- Oktay Akbal, Önce Ekmekler Bozuldu

MODERNİST HİKAYELER

- Modernist eserlerde **toplumdaki değer çatışmaları, bireyin bunalmaları, karmaşık ruh hali, yerleşik değerlere isyan, şiire özgü söyleyişlerden** de yararlanarak, **çağrışımlara açık** bir biçimde sembollerle anlatılır.
- Dil ve anlatımda **geleneksel tekniklerin dışında** arayışlara gidilir.
- Modernizmi esas alan metinlerde **alegorik (sembolik)** anlatıma önem verilir.
- Yazarlar insanı çevreleyen toplumsal dünyayı yalın bir biçimde anlatmaktan kaçınırlar.
- Metinler anlaşılmaz bir kurgu, yapı ve dil ile yazılır.
- Diyalog ve hikaye etme yerine **bilinç akışı** kullanılır.
- Modernizmi esas alan hikâyelerde olay olmakla birlikte esas olan, olayın birey üzerindeki etkisini anlatmaktır.
- **Psikoloji ve psikiyatrideki gelişmelerden** yararlanılır.
- Modernizmi esas alan eserlerde **yalnızlık, toplumdan kaçış, geleneksel değerlere başkaldırı gibi konular** işlenir.
- Kişilerin toplum içindeki yer ve değerinden çok **psikolojik özellikleri** öne çıkarılır.
- Modernizmi esas alan eserlerle bireyin iç dünyasını esas alan eserler arasında insan psikolojisine yaklaşım bakımından yakınlıklar vardır.
- Modernizmi esas alan eserler, **varoluşçuluk** akımından etkilenmiştir. Varoluşçuluğa göre, dünyadaki diğer varlıklardan farklı olarak önce var olan sonra ne olduğu belirlenen birey kendi özünü arar, kendisi olmaya çabalar, bu bakımdan birey yaşadığı toplumla da çatışma içindedir.

TEMSİLCİLERİ:

Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Orhan Pamuk, Sait Faik Abasıyanık, Bilge Karasu, Nezihe Meriç, Vüsat O. Bener, Haldun Taner, Tahsin Yücel, Fûruzan, Adalet Ağaoğlu, Memduh Şevket Esendal, Rasim Özdenören, Selim İleri, Buket Uzuner, Oya Baydar, İhsan Oktay Anar, Leyla Erbil, Latife Tekin